

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

«Τα Αντικλείδια», Γιώργης Παυλόπουλος,
Νεοελληνική Λογοτεχνία, Γ' Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση, σελ.89

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να εντοπίσετε στο εξεταζόμενο ποίημα τρία από τα γνωρίσματα της ποιητικής γραφής του Παυλόπουλου και να κάνετε ένα σύντομο σχολιασμό για το καθένα.

Μονάδες 15

B1. «Με άλλα λόγια, η κατανόησή μας του ποιητικού κόσμου, αυτό που προσπαθούμε να αρπάξουμε με το μάτι μας, όταν κοιτάμε μέσα, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τα ποιήματα που δημιουργούμε» (Γιώργος Αναγνωστόπουλος, «Γιώργης Παυλόπουλος-Ποιητής ολίγων λέξεων και πολλών ιδεών», *Γράμματα και Τέχνες*, τεύχ. 83, Φεβρ.-Μάιος 1998, σελ.31-36). Να επιβεβαιώσετε την άποψη του Αναγνωστόπουλου αξιοποιώντας χωρία του ποιήματος.

Μονάδες 20

B2. Στο ποίημα το πρόσωπο που αφηγείται παρουσιάζεται να έχει συνολική εποπτεία στο χώρο και το χρόνο. Να αναφερθείτε στην αφηγηματική επιλογή με την οποία επιτυγχάνεται αυτό.

Μονάδες 20

Γ. Να αναλύσετε το νόημα των στίχων:
*«Ίσως τ'ά ποιήματα πού γράφτηκαν
άπό τότε πού υπάρχει ό κόσμος
είναι μιá άτέλειωτη άρμαθιά άντικλείδια
για ν' άνοιξουμε τήν πόρτα τής Ποίησης».*

Μονάδες 25

Δ. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Γιώργης Παυλόπουλος, «Ο Άλλος»

*Εκεί που πάλευα να τελειώσω το ποίημα
περασμένα μεσάνυχτα
ήρθε και πάλι ξαφνικά με ανοιχτό αμάξι
με δυο γυναίκες αγκαλιά
και κάτω από το παράθυρό μου
"κατέβα άθλιε" μου φώναζε
"παράτα τα που να σε πάρει
σκίς" τα επιτέλους τα χαρτιά".*

*Κατέβηκα με την ψυχή στο στόμα
όμως ο δρόμος ήταν έρημος
και τσακισμένος ξαναγύρισα στο ποίημα
κι όλη τη νύχτα πάλευα
χωρίς να το τελειώσω.*

Να εντοπίσετε δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές περιεχομένου ανάμεσα στο ποίημα «Ο Άλλος» και στο εξεταζόμενο ποίημα.

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Τρία από τα βασικά γνωρίσματα της ποιητικής γραφής του Γιώργη Παυλόπουλου, τα οποία προκύπτουν από το συγκεκριμένο ποίημα, είναι: α) ο αλληγορικός, συμβολικός λόγος, β) η σκηνοθετική διάσταση και δράση, γ) ο πεζολογικός τόνος.

α) Το ποίημα αυτό αποτελεί μία από τις πολλές δοκιμές που έχουν συντελεστεί για να οριστεί το περιεχόμενο της Ποίησης. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο επιλέγει ο ποιητής να αποδώσει την ουσία της Ποίησης είναι απροσδόκητος και ασυνήθιστος. Αυτό συμβαίνει, διότι συμβολίζει την Ποίηση με μία ανοιχτή πόρτα, που στη συνέχεια κλείνει αλλά ταυτόχρονα παραμένει ανοιχτή, και τα ποιήματα με αντικλείδια, που συνιστούν τις προσπάθειες των ποιητών να παραβιάσουν την πόρτα της Ποίησης, η οποία ανοίγει με το ένα και μοναδικό κλειδί-το ιδανικό ποίημα-, που «κάνεις δεν ξέρει ποιος το έχει». Ο πρωτότυπος, εν τούτοις, γενικός ορισμός που δίνεται για την ποίηση στο στ. 1 («Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή») περιορίζεται στους στ. 2-4, από όπου προκύπτει ότι η Ποίηση είναι αυτό που βρίσκεται στο βάθος, πίσω από την ανοιχτή πόρτα, και αυτό μπορεί να είναι οτιδήποτε μαγικό, ονειρικό θα μπορούσε να συγκινήσει, εμπνεύσει και βοηθήσει τους «μερικούς» να εκφραστούν («Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν/ τίποτα και προσπερνούν. Όμως μερικοί/ κάτι βλέπουν, το μάτι τους αρπάζει κάτι/ και μαγεμένοι πηγαίνουν να μπουν»). Αυτοί που επιδιίδονται σε ένα διηνηκή αγώνα για να ανοίξουν την πόρτα και να κατακτήσουν τον κόσμο της Ποίησης είναι οι άνθρωποι με καλλιτεχνικές ευαισθησίες και ανησυχίες-πρόκειται, φυσικά για τους «μερικούς» ποιητές-, ενώ οι «πολλοί» που δε «βλέπουν τίποτα», όπως χαρακτηριστικά γράφει ο ποιητής, πίσω από την ανοιχτή πόρτα «και προσπερνούν» είναι όσοι δεν κατανοούν την Ποίηση και μένουν αδιάφοροι μπροστά της. Μέσα από τη χρήση των συγκεκριμένων συμβόλων ο Παυλόπουλος επιδιώκει να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος αντιλαμβάνεται την Ποίηση και τη δυσκολία των ποιητών να προσεγγίσουν την έννοια της («*Νομίζω ότι δεν υπάρχει κανένας ορισμός για την Ποίηση. Ωστόσο, ας μου επιτραπεί να την φαντάζομαι και να την ονειρεύομαι σαν μια πόρτα ανοιχτή*», Ο Γιώργης Παυλόπουλος μιλάει για την ποίηση και το έργο του, *Γράμματα και Τέχνες*, τεύχ. 83, Φεβρουάριος-Μάιος 1998, σελ. 24-26). Επομένως, το ποίημα είναι ένας αλληγορικός μύθος.

β) Στο εξεταζόμενο ποίημα υπάρχει σκηνοθετική διάσταση και δράση. Σαν άλλος σκηνοθέτης ο αφηγητής στήνει σε πρώτο στάδιο το σκηνικό και στη συνέχεια στέκεται και το παρατηρεί. Μια ανοιχτή πόρτα, πλήθος κόσμου περνά από μπροστά της, ρίχνει μια φευγαλέα ματιά, δε βλέπει κάτι πίσω από αυτή και την προσπερνά. Λίγοι «κάτι βλέπουν», μαγεύονται και αλλάζουν πορεία έχοντας ως κατεύθυνση πλέον την πόρτα. Η πόρτα κλείνει μυστηριωδώς και οι «μερικοί» προσπαθούν να την ανοίξουν, αρχικά χτυπώντας την, στη συνέχεια ψάχνοντας για το κλειδί και, τέλος, προσπαθώντας να κατασκευάσουν αντικλείδια-ποιήματα. Ο αφηγητής παρακολουθεί τις κινήσεις όλων-και των «μερικών» και των «πολλών»- και τις αποδίδει παραστατικά με πολλές λεπτομέρειες και εικόνες, κάνοντας, έτσι, εύκολο στον αναγνώστη να «δει» με τα μάτια της φαντασίας αυτή τη σκηνή.

γ) Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της ποιητικής γραφής του Παυλόπουλου που εμφανίζεται στα *Αντικλείδια* είναι ο πεζολογικός τόνος. Αυτό συμβαίνει, γιατί το ποίημα δεν έχει μέτρο ούτε ομοιοκαταληξία. Έτσι, διαβάζοντάς το σχηματίζει κανείς την εντύπωση πως θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει κείμενο πεζού και όχι ποιητικού λόγου. Τον πεζολογικό τόνο υπογραμμίζει ο απλός και φυσικός λόγος με τη χρήση λεξιλογίου του καθημερινού προφορικού λόγου (π.χ. «το μάτι τους αρπάζει κάτι»), και η έντονη παρουσία κύριων προτάσεων, οι περισσότερες από τις οποίες είναι ασύνδετες, ενώ οι υπόλοιπες συνδέονται παρατακτικά (οι δευτερεύουσες προτάσεις του ποιήματος είναι λιγοστές). Με αυτή την κυριαρχία κύριων ασύνδετων προτάσεων ο λόγος γίνεται επιπλέον κοφτός, κομματιασμένος.

- B1.** Η δοθείσα άποψη του Αναγνωστόπουλου επιβεβαιώνεται απόλυτα μέσα στο ποίημα. Όπως προκύπτει από *Τα Αντικλείδια*, η Ποίηση είναι ένα άπιαστο είδωλο, ένα όνειρο, ένας απροσπέλαστος κόσμος, κάτι μαγικό και, παράλληλα, φευγαλέο. Αποκαλύπτει τους θησαυρούς της για μια στιγμή μονάχα κι αμέσως μετά τους αποκρύπτει, για να τους προστατεύσει. Αυτοί που πρόλαβαν, όμως, να δουν πίσω από την ανοιχτή πόρτα, προτού αυτή να κλείσει, μαγεύτηκαν και έκαναν σκοπό της ζωής τους να την ανοίξουν ξανά. Αρχικά χτύπησαν με την ελπίδα πως κάποιος θα βρίσκεται πίσω από αυτή και θα τους ανοίξει, όμως ποτέ δε συνέβη κάτι τέτοιο, γιατί κανείς δε βρισκόταν εκεί. Ακολούθως άρχισαν να ψάχνουν για το κλειδί, όμως δεν ήξεραν ποιος το είχε. Ως μόνη λύση απέμεινε η κατασκευή αντικλειδίων. Κι επειδή αυτοί που προσπαθούν να ανοίξουν την πόρτα είναι οι

ποιητές, το μέσο που χρησιμοποιούν είναι τα ποιήματα-αντικείμενα. Γρήγορα θα καταλάβουν πως η πόρτα δε θα ανοίξει ποτέ ξανά, όμως και μόνο από την προσπάθεια, δηλαδή από τη σύνθεση ποιημάτων, καταφέρνουν να προσεγγίσουν τον απρόσιτο και γοητευτικό κόσμο της Ποίησης και να γευτούν κάποια από τα αγαθά της, χωρίς, ωστόσο, να μπορούν να τον κατακτήσουν πλήρως, γιατί αυτό θα σήμαινε την απομυθοποίησή του.

B2. Πράγματι, στο εξεταζόμενο ποίημα ο αφηγητής παρουσιάζεται να έχει καθολική εποπτεία στο χώρο και στο χρόνο. Αυτό επιτυγχάνεται με τη μηδενική εστίαση του αφηγητή. Με τη συγκεκριμένη επιλογή ο αφηγητής είναι σε θέση να γνωρίζει τις προσπάθειες όλων των ποιητών, σε όλο τον κόσμο και από τη γένεση του κόσμου, να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης, ενώ, αν η αφήγηση γινόταν σε α' πρόσωπο, ο αφηγητής θα είχε εσωτερική εστίαση, κι αυτό θα σήμαινε ότι θα γνώριζε μόνο τις δικές του απόπειρες και θα εκτιμούσε το αποτέλεσμα των δικών του προσπαθειών. Έτσι, ο λόγος του αποκτά αντικειμενικότητα και καθολικό κύρος. Η καθολική εποπτεία του αφηγητή φαίνεται από την αλλαγή του ενεστώτα σε αόριστο στο στ. 12 («ανοίγει», «άνοιξε»), που δηλώνει πως ο αφηγητής βρίσκεται πάνω από το χρόνο, καθώς και από το περιεχόμενο των στ. 14-17 («Ίσως τα ποιήματα που γράφτηκαν/ από τότε που υπάρχει ο κόσμος/ είναι μια ατέλειωτη αρμαθιά αντικείμενα/ για ν' ανοίξουμε την πόρτα της Ποίησης.»). Σύμφωνα με την Τασούλα Καραγεωργίου, «*Το ποίημα είναι αφήγηση ενός προσώπου- δεν ενδιαφέρει, νομίζω, αν ταυτίζεται ή όχι με τον ποιητή. Η αφήγηση δεν αφορά ένα συγκεκριμένο συμβάν, αλλά μια επαναλαμβανόμενη ανά τους αιώνες διαδικασία απόπειρας να παραβιασθεί η ανοιχτή πόρτα της Ποίησης*» (Τασούλα Καραγεωργίου, «Τα αντικείμενα του Γιώργη Παυλόπουλου μία διδακτική δοκιμή», *Γράμματα και Τέχνες*, τεύχ. 83, Φεβρ.-Μάιος 1998, σελ.37-39). Η μετατροπή, ωστόσο, της τριτοπρόσωπης αφήγησης σε πρωτοπρόσωπη στο στ. 17 («ανοίξουμε») δηλώνει πως και ο αφηγητής ανήκει στην ομάδα των ποιητών που προσπαθούν γράφοντας ποιήματα να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης. Η δραματοποίηση αυτή του αφηγητή τονίζει την αλήθεια και την αξιοπιστία της εμπειρίας που περιγράφεται, καθώς δίνεται από κάποιον που είχε προσωπική συμμετοχή σ' αυτήν.

Γ. Οι συγκεκριμένοι στίχοι αποτελούν το λεγόμενο «επιμύθιο», τον επίλογο, δηλαδή, του αλληγορικού μύθου που αποκωδικοποιεί τα σύμβολα, ώστε να γίνει αυτός κατανοητός. Από τους δοθέντες στίχους, λοιπόν, κατανοούμε ότι τα «αντικείμενα» συμβολίζουν τα ποιήματα που γράφτηκαν, γράφονται και θα εξακολουθήσουν να γράφονται με στόχο να αποτελέσουν το μέσο με το οποίο θα ανοίξει η πόρτα της Ποίησης. Οι προσπάθειες, ωστόσο, κρίνονται ανεπιτυχείς, κι έτσι ο κόσμος της Ποίησης δεν έχει ακόμα κατακτηθεί. Άρα, αυτό που οι πολλοί αντιλαμβάνονται ως ποίηση, για τον αφηγητή δεν είναι παρά ατελέσφορες δοκιμές για την παραγωγή αληθινής Ποίησης. Η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου στο στ. 17 («ανοίξουμε») αποκαλύπτει πως και ο αφηγητής ανήκει στη χορεία των ποιητών που προσπαθούν συνθέτοντας ποιήματα να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης, η οποία γράφεται με κεφαλαίο για να υποδηλωθεί η αξία της. Η λέξη «ίσως» στο στ. 14 δημιουργεί μια αίσθηση αβεβαιότητας. Όσο η πόρτα δεν ανοίγει, οι ποιητές συνεχίζουν τις απόπειρές τους. Κι όσο συνεχίζουν, τόσο η ιδέα της Ποίησης γίνεται πιο απλησίαστη και πιο θελκτική. Επομένως, τα ποιήματα δεν ταυτίζονται με την Ποίηση, είναι απλώς δοκιμές για να προσεγγίσουν οι ποιητές την ουσία της.

Δ. Ενδεικτικά αναφέρονται:

Ομοιότητες:

- α) και οι δύο αφηγητές είναι ποιητές. Αυτό φαίνεται από τη χρήση του α' προσώπου (*Αντικείμενα* στ. 17 «ανοίξουμε», *Ο Άλλος* «πάλευα», «παράθυρό μου», «μου φώναζε» κ.λπ.),
- β) κοινό στοιχείο αποτελεί η αίσθηση της ματαιότητας και του ανικανοποίητου, το οποίο στα *Αντικείμενα* διαπιστώνεται από το γεγονός ότι παρά τις προσπάθειές τους οι ποιητές δεν κατορθώνουν να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης, και στο ποίημα *Ο Άλλος* από τη γεμάτη απογοήτευση ομολογία του ποιητή «όλη τη νύχτα πάλευα χωρίς να το τελειώσω».

Διαφορές:

- α) στα *Αντικείμενα* δε γίνεται λόγος για όσα οι ποιητές εγκαταλείπουν προκειμένου να αφοσιωθούν στην τέχνη της Ποίησης, ενώ στο *Ο Άλλος* ο αφηγητής κάνει αναφορά στο «ανοιχτό αμάξι» και στις «δυο γυναίκες», που αποτελούν στοιχεία της ζωής και κοινότοπα σύμβολα διασκέδασης,
- β) στα *Αντικείμενα* ο αφηγητής υπονοεί τις απολαύσεις που προσφέρει η προσήλωση στην Ποίηση («... το μάτι τους αρπάζει κάτι/ και μαγεμένοι πηγαίνουν να μπουν»), ενώ στο παράλληλο κείμενο δε φαίνεται σε κανένα σημείο η μαγεία, αντίθετα υπάρχει υπαινιγμός σε αυτά που στερείται η ανθρώπινη φύση του ποιητή,

- γ) στα *Αντικλείδια* ο αφηγητής εμφανίζεται να αφοσιώνεται απόλυτα στην Ποίηση δίχως να τον απασχολούν οι υλικές απολαύσεις. Από την άλλη στο ποίημα *Ο Άλλος* φαίνεται η επιθυμία του για ζωή και η, πρόσκαιρη έστω, διάθεσή του να υποκύψει στις χαρές της («Κατέβηκα με την ψυχή στο στόμα/ όμως ο δρόμος ήταν έρημος/ και τσακισμένος ξαναγύρισα στο ποίημα»).

